

Inhoudsopgave

1	Algemene inleiding	3
1.1	Definitie en oorsprong van economie	3
1.1.1	Economische organisatievormen	3
1.2	Algemene economie	3
1.2.1	Macro-economie	3
1.2.2	Meso- en micro-economie	3
1.2.3	Monetaire economie	3
1.2.4	Openbare financiën	3
1.2.5	Media en economie	3
1.3	Bedrijfseconomie	3
1.3.1	Relaties met de omgeving	3
1.4	De rol van bedrijfseconomie	4
1.4.1	Economische kringloop	4
1.4.2	De bedrijfskolom	4
1.5	Verschillende sectoren in de economie	4
1.6	Een aantal micro-economische principes	4
1.6.1	Vraag en aanbod	4
1.6.2	Elasticiteit	5
1.6.3	Marktvormen	5
2	Een financiële weergave van de onderneming	6
2.1	De balans: Algemeen	6
2.2	De balans: Vaste en vlottende activa	6
2.3	De Balans: Eigen en vreemd vermogen	6
2.4	Ratioanalyse	6
2.4.1	Liquiditeit	6
2.4.2	Solvabiliteit: financiële situatie op lange termijn	7
2.4.3	Rentabiliteit: winstgevendheid van een organisatie	7
2.4.4	Activiteitskengetallen	7
3	De organisatie besturen: Management accounting	8
3.1	Management versus financial accounting	8
3.2	Kostensoorten/-categorieën, ...	8
3.2.1	Kosten van de grond- en hulpstoffen	8
3.2.2	Kosten van arbeid	8
3.2.3	Afschrijvingskosten	8
3.3	Budgetteren	9
3.3.1	Functies van budgetteren	9
3.3.2	Het masterbudget	9
3.4	Balanced Scorecard	9
3.5	Spanning tussen management accounting en de aandeelhouders	10
4	Investeringsselecties	11
4.1	Wat is investeren?	11
4.2	Waarin wordt geïnvesteerd?	11
4.3	Het investeringsselectieproces	11
4.4	Vaststellen van de cashflows	11
4.4.1	Initiële cashflow	12
4.4.2	Operationele cashflow	12
4.4.3	Finale cashflow	12
4.5	Tijds waarde van cashflows	12
4.5.1	Hoeveel is een bedrag dat ik vandaag ontvang waard binnen x jaar?	12
4.5.2	Hoeveel is een bedrag dat ik binnen x jaar ontvang vandaag waard?	12

4.6	Beoordeling van het investeringsproject	12
4.6.1	Terugverdiëntijd	12
4.6.2	Gemiddelde boekhoudkundige rentabiliteit	12
4.6.3	Netto-contante-waardemethode	13

1 Algemene inleiding

1.1 Definitie en oorsprong van economie

Economie is een sociale wetenschap en heeft als onderwerp het menselijk streven naar maximale welvaart die verworven wordt met behulp van schaarse middelen.

1.1.1 Economische organisatievormen

- Centraal geleide of planeconomie
- Vrijemarkteconomie of kapitalisme
- Gemengde economie

1.2 Algemene economie

1.2.1 Macro-economie

De macro-economie beoogt verschillende geaggregeerde grootheden, in de volkshuishouding vast te stellen en hun ontwikkeling verklaren.

Algemeen, gemiddeldes

1.2.2 Meso- en micro-economie

De meso-economie bestudeert hoe economische processen zich voltrekken binnen bepaalde markten of bedrijfstakken.

De micro-economie houdt zich eerder bezig met gedragingen van individuele economische agenten.

1.2.3 Monetaire economie

1.2.4 Openbare financiën

1.2.5 Media en economie

1.3 Bedrijfseconomie

1.3.1 Relaties met de omgeving

Zie Porter (later)

Kasstroombeheer

De financieringsbehoefte ontstaat doorgaans bij het opstarten van een bedrijf, als er bedrijfsmiddelen moeten worden aangeschaft.

1.4 De rol van bedrijfseconomie

1.4.1 Economische kringloop

1. De totale hoeveelheid inkomen die er gevormd wordt
2. de manier waarop dat inkomen verdeeld wordt
3. de verdeling van dat inkomen over de verschillende producten en diensten

Er zijn 3 markten te onderscheiden:

1. arbeidsmarkt
2. kapitaalmarkt
3. goederenmarkt

1.4.2 De bedrijfskolom

1. Integratie
2. Differentiatie
3. Parallelisatie

1.5 Verschillende sectoren in de economie

- Marktsector
  - Primaire sector
    - * Grondstoffen
  - Secundaire sector
    - * verwerkt grondstoffen
  - Tertiaire sector
    - * diensten, distributie
- Collectieve sector
  - streven meestal geen winst na

1.6 Een aantal micro-economische principes

1.6.1 Vraag en aanbod

De vraag en het aanbod van een product hangen af van de prijs die ervoor gevraagd wordt.

Bij een vraag en aanbodcurve is de prijs de onafhankelijke, het is de vraag die afhankelijk is van de prijs.

1.6.2 Elasticiteit

Elasticiteit van de vraag is de verhouding tussen de procentuele verandering van de gevraagde hoeveelheid van een goed en de procentuele verandering van de prijs van dat goed.

De prijselasticiteit van de vraag

- Als $E = -1$ of $|E| = 1$ dan spreken we van een unitair prijselastische vraag.
- Als $E < -1$ of $|E| > 1$ dan spreken we van een prijselastische vraag.
- Als $-1 < E < 0$ of $|E| < 1$ dan spreken we van een prijsinelastische vraag.
- Als $E = 0$ dan spreken we van een volkomen prijsinelastische vraag.

$$E_v = \frac{\Delta Q}{\Delta P} = \frac{\% \Delta Q}{\% \Delta P}$$

Inkomstenelasticiteit is de verhouding tussen de procentuele verandering van de gevraagde hoeveelheid van een goed en de procentuele verandering van het inkomen van de consumenten.

$|E_Y| > 1$ inkomenselastisch

$|E_Y| < 1$ inkomensinelastisch

$$E_Y = \frac{\% \Delta Q_v}{\% \Delta Y}$$

Kruisprijselasticiteit van de vraag is de verhouding tussen de procentuele verandering van de gevraagde hoeveelheid van een bepaald goed en de procentuele verandering van de prijs van een ander goed.

$$E_k = \frac{\% \Delta Q_{vY}}{\% \Delta P_x}$$

Als $E_k > 0$ substituten

Als $E_k < 0$ complementair

1.6.3 Marktvormen

Aantal aanbieders	Aantal afnemers	Homogeen product	Hetrogeen product
Veel	Veel	Volledige vrije mededingen	Monopolistische concurrentie
Weinig	Veel	Homogene oligopolie	Hetrogene oligopolie
Eén	Veel	Monopolie	Monopolie

2 Een financiële weergave van de onderneming

2.1 De balans: Algemeen

- Scronto-weergave: Horizontale opstelling. Balans in de vorm van een T
- Staffel-weergave: Verticale opstelling

2.2 De balans: Vaste en vlottende activa

- Vaste activa: elementen die langdurig in het bedrijf aanwezig zijn. Met langdurig wordt langer dan 1 productieperiode bedoeld.
- Vlottende activa: elementen die gedurende een productie/verkoopperiode (eenmalig) worden verbruikt.

2.3 De Balans: Eigen en vreemd vermogen

- Eigen vermogen: vermogen dat door de eigenaar in de organisatie wordt gestopt.
- Vreemd vermogen:
  - Lang vreemd vermogen: door derden verstrekt aan de onderneming voor een periode langer dan 1 jaar
  - Kort vreemd vermogen: door derden verstrekt aan de onderneming voor een periode korter dan 1 jaar.

2.4 Ratioanalyse

Partijen uit de externe omgeving willen soms een bedrijf doorlichten. Hierbij wordt vaak gebruik gemaakt van de ratioanalyse. Deze analyse bestaat uit 4 onderdelen.

1. Liquiditeitskengetallen
2. Solvabiliteitskengetallen
3. rentabiliteitskengetallen
4. activiteitskengetallen

2.4.1 Liquiditeit

De statische liquiditeit geeft aan in welke mate een onderneming kan voldoen aan haar kortlopende schulden.

- Netto werkkapitaal:
  - $Vlottend\ Actief - KVV$
- Current ratio:
  - $\frac{Vlottend\ Actief}{KVV}$
  - norm tussen 1,2 en 2,0
- Quick ratio:
  - $\frac{Vlottend\ Actief - voorraden}{KVV}$
  - norm tussen 0,8 en 1,0

2.4.2 Solvabiliteit: financiële situatie op lange termijn

De solvabiliteit wordt bekeken om te zien of een organisatie kan voldoen aan haar financiële verplichtingen ten aanzien van haar vreemdvermogensverschaffers.

Debt ratio: $\frac{VV}{TV}$

De debt ratio geeft aan in welke mate de onderneming in staat is om bij liquidatie alle verschaffers van vreemd vermogen terug te betalen.

De norm ligt op 0,60. Hoe hoger dit getal hoe hoger het risico voor de verstrekker van geld aan de onderneming.

2.4.3 Rentabiliteit: winstgevendheid van een organisatie

Rentabiliteit totaal vermogen (RTV) = $\frac{\text{ondernemingswinst}}{\text{gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen}} \times 100\%$

Ondernemingswinst = bedrijfswinst = opbrengsten-kosten

Rentabiliteit eigen vermogen (REV) = $\frac{\text{ondernemingswinst} - \text{rente } VV}{\text{gemiddeld totaal vreemd vermogen}} \times 100\%$

Rentabiliteit vreemd vermogen (RVV) = $\frac{\text{rentekosten}}{\text{gemiddeld totaal eigen vermogen}} \times 100\%$

2.4.4 Activiteitskengetallen

- Efficiënt: goed geproduceerd
- Effectief: wordt ook verkocht

Omloopsnelheid TV = $\frac{Omzet}{TV}$

Hoe hoger de omloopsnelheid, hoe efficiënter het totaal vermogen wordt benut.

Brutowinstmarge = $\frac{\text{ondernemingswinst}}{\text{omzet}} \times 100\%$

De brutowinstmarge geeft aan in procenten hoeveel brutowinst er uit de bedrijfsactiviteiten overblijft.

Rentabiliteit totaal vermogen (RTV) = $\frac{\text{ondernemingswinst}}{\text{gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen}} \times 100\%$

= *omloopsnelheid* $\times$ *brutowinstmarge*

Werkkapitaal = voorraden - vorderingen + leveranciers

Omloopsnelheid van de voorraden = $\frac{\text{kostprijs van de voorraden}}{\text{gemiddelde voorraad}}$

Hoe hoger de omloopsnelheid van de voorraden, hoe beter.

Omlooptijd aan de voorraden = $\frac{\text{voorraden}}{\text{kostprijs van de voorraad}} \times 360 = \frac{360}{\text{omloopsnelheid van de voorraad}}$

3 De organisatie besturen: Management accounting

3.1 Management versus financial accounting

De betrokken partijen buiten de organisatie hebben ook behoefte aan informatie, die echter anders van aard is. Het gaat er daarbij meer over de organisatie te beoordelen voor een eventuele investering of het toekennen van scriptwaardigheid en dergelijke.

3.2 Kostensoorten/-categorieën,

3.2.1 Kosten van de grond- en hulpstoffen

Grondstoffen vormen de basis van producten.

Hulpstoffen zijn stoffen die gebruikt worden producten maken.

Afval, uitval en verspilling

Afval is grondstof die tijdens de productie verloren gaat, maar noodzakelijk (onvermijdelijk) is om de productie uit te voeren.

Wanneer producten niet door de controle komen, worden ze als uitval beschouwd.

Verspilling is grondstof die je meer gebruikt dan volgens een vooraf gestelde norm (standaardhoeveelheid) is vastgelegd.

Voorraadkosten

3 kostenaspecten:

1. Ruimte is nodig om de voorraden op te slaan.
2. Risico slaat op het voorkomen van bederf of veroudering.
3. Rente, dit is het geval wanneer de voorraden met vreemd vermogen zijn gefinancierd.

$$\text{omloopsnelheid} = \frac{\text{afzet}}{\text{gemiddelde voorraad (stuks)}}$$

$$\text{omloopsnelheid} = \frac{\text{inkoopwaarde omzet}}{\text{gemiddelde voorraadwaarde}}$$

$$\text{omloopsnelheid} = \frac{\text{omzet}}{\text{gemiddelde verkoopwaarde}}$$

$$\text{Opslagduur} = \frac{360}{\text{omzetsnelheid}} = \dots \text{dagen}$$

3.2.2 Kosten van arbeid

1. tijdloon
2. stukloon
3. premieloon

3.2.3 Afschrijvingskosten

Afschrijven met een vast percentage van de aanschafwaarde

$$\text{Jaarlijkse afschrijvingskost} = \frac{Aw - R_w}{Eld}$$

met:

- Aw: Aanschafwaarde
- Rw: Restwaarde
- Eld: Economische levensduur

$$\text{Afschrijvingspercentage} = \frac{\text{jaarlijkse afschrijvingskost}}{Aw} * 100\%$$

Afschrijven met een vast percentage van de boekwaarde

$$\text{Boekwaarde} = \text{aanschafwaarde} - \text{afschrijvingen}$$

Deze methode wordt vooral gebruikt bij snel verouderende duurzame productiemiddelen.

Afschrijven met een wisselend percentage van de aanschafwaarde

voorbeeld: zie boek p145

Degressief afschrijven

Het afschrijvingstarief wordt verdubbeld t.o.v. het tarief van een lineaire afschrijving. Dit tarief wordt elk jaar toegepast op het bedrag dat nog dient afgeschreven te worden.

Het gaat in eerste instantie om het Maximale tarief voor degressieve afschrijvingen, t.t.z. dat een beperking op het af te schrijven bedrag voor het eerste jaar opgelegd is. Standaard is het maximale tarief van 40 % van de aanschaffingswaarde (door de Belgische Wetgeving opgelegde maximale tarief).

De berekening van de af te schrijven bedragen volgens de degressieve methode wordt ook beïnvloed door de optie Automatische overgang van degressief naar lineair als deze laatste methode een hoger bedrag geeft.

3.3 Budgetteren

3.3.1 Functies van budgetteren

- Planning
- Coördinatie en communicatie
- Taakstelling en autorisatie
- Motivatie
- Evaluatie

3.3.2 Het masterbudget

Dit moet zorgen voor een totaaloverzicht waarin alle budgetten van een onderneming samenkomen.

Aan de hand van het masterbudget kunnen de geprognosticeerde financiële statements worden opgemaakt.

3.4 Balanced Scorecard

Balanced Scorecard is een management dashboard die toekomst gericht is.

4 perspectieven:

1. financieel perspectief
2. intern perspectief

3. klantperspectief

4. lerend vermogen

Om BSC op te stellen wordt gebruik gemaakt van 2 begrippen:

1. kritische succesfactoren

2. prestatie-indicatoren

Er zijn leidende/leading prestatie-indicatoren en volgende/lagging prestatie-indicatoren.

De doelstellingen moeten SMART geformuleerd zijn.

3.5 Spanning tussen management accounting en de aandeelhouders

Er is een scheiding tussen het bezit en het beheersen van de bedrijfsprocessen bij beursgenoteerde bedrijven. Deze situatie creëert een spanningsveld tussen bestuur en aandeelhouders, omdat het bestuursbeleid niet altijd zal overeenkomen met de wensen van de aandeelhouders. Dit wordt het Agency-probleem genoemd. Hier ligt informatie-asymmetrie aan de basis van het probleem.

4 Investeringsselecties

4.1 Wat is investeren?

Investeren is eerst iets opofferen met als doel het verwerven of het genereren van inkomsten en opbrengsten op de lange termijn.

Beleggen en investeren zijn niet hetzelfde.

Soorten investeringen:

- Vervangingsinvesteringen
- Uitbreidingsinvesteringen
- Expansie-investeringen
- Automatiseringsinvesteringen
- Duurzame investeringen
- Research & development

Het aanschaffen van investeringsgoederen gebeurt meestal op projectbasis. Hierbij spreekt men dan ook van een investeringsproject.

4.2 Waarin wordt geïnvesteerd?

- Aanschaf van vaste activa
- Aanloopkosten
- Opportunitykosten
- Werkkapitaal

4.3 Het investeringsselectieproces

1. Inventariseer, analyseer en selecteer de investeringsprojecten, die een kernprobleem oplossen en die het beste aansluiten bij de bedrijfsstrategie.
2. Stel de huidige en toekomstige cashflows van de beoogde investeringsprojecten vast en beoordeel de haalbaarheid en de rentabiliteit van elk project volgens de verschillende methoden uit de financiële rekenkunde.
3. Breng de risico's die de uitvoering van de projecten met zich meebrengt in kaart door de kans en het effect te meten.
4. Selecteer het investeringsproject met de hoogste verwachte bijdrage aan de ondernemingsdoelstellingen en de laagste risico's.
5. Evalueer de lopende en beëindigde projecten en regelmatig.

4.4 Vaststellen van de cashflows

$Omzet - kosten = \text{winst voor belasting}$

$\text{winst voor belasting} - \text{belastingen} = \text{winst na belasting}$

$\text{winst na belasting} + \text{afschrijvingen} = \text{Cashflow}$

4.4.1 Initiële cashflow

$$Cashflow_{initieel} = -investeringen$$

4.4.2 Operationele cashflow

$$Cashflow_{operationeel} = nettowinst + afschrijvingen$$

4.4.3 Finale cashflow

$$Cashflow_{final} = nettowinst + afschrijvingen + restwaarde + vrijgevalle werkkapitaal$$

4.5 Tijdswaarde van cashflows

4.5.1 Hoeveel is een bedrag dat ik vandaag ontvang waard binnen x jaar?

$$initieel * (1 + rente)^{jaar}$$

4.5.2 Hoeveel is een bedrag dat ik binnen x jaar ontvang vandaag waard?

$$\frac{initieel}{(1+rente)^{jaar}}$$

4.6 Beoordeling van het investeringsproject

4.6.1 Terugverdientijd

De techniek houdt in dat bij de initiële cashflow (die negatief is) de operationele cashflow van jaar 1 wordt geteld. Als de som nog steeds negatief is dan wordt de cashflow van jaar 2 erbij opgeteld, enzovoort.

Als na het optellen van alle operationele cashflows bij de initiële cashflow er nog steeds geen 0 of positief bedrag is bereikt, wordt de investering niet met de jaarlijkse cashflows terugverdeind en is het investeringsproject vanuit winstoogpunt niet aanvaardbaar.

Voordelen:

- Eenvoudig en simpel
- Biedt snel inzicht

Nadelen:

- Houdt geen rekening met de cashflows na de terugverdientijd
- Geen uitspraak over rentabiliteit mogelijk

4.6.2 Gemiddelde boekhoudkundige rentabiliteit

$$GBR = \left(\frac{\text{gemiddelde winst}}{\text{gemiddeld geïnvesteerd vermogen}} \right) * 100\%$$

Waarbij:

$$\text{gemiddelde winst} = \frac{\text{totaal nettowinsten}}{\text{looptijd investeringsproject}}$$

$$\text{gemiddeld geïnvesteerd vermogen} = \frac{\text{totale investering} + \text{restwaarde}}{2}$$

Voordelen:

- Houdt rekening met alle nettowinsten
- Geeft een helder beeld over de rentabiliteit
- Eenvoudig toe te passen

Nadelen:

- Houdt geen rekening met de tijdvoorkeur en de volgorde waarmee de nettowinsten worden ontvangen

4.6.3 Netto-contante-waardemethode

$$Contante\ waarde = \frac{Cashflow}{(1+\frac{i}{100})^n}$$

met:

- i = rentepercentage
- n = aantal jaren

Voordelen:

- Houdt rekening met alle cashflows gedurende het investeringsproject
- Houdt rekening met de tijdsvoorkeur

Nadelen:

- Meet niet de werkelijke rentabiliteit
- Bij extreem lage discontovoet zijn langlopende projecten in het voordeel ten opzichte van kortlopende projecten.